

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU
SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Tämä on alkuperäisen artikkelin rinnakkaistallenne (final draft).

Viite:

Imppola, J. J. (2022). Ukrainan setelit 1991-2022: osa 2, oman rahan vakiintuminen. *Numismaatikko*, 58(4), 154–157.

Jorma J. Imppola, SeAMK

Ukrainan setelit 1991 – 2022, osa 2, oman rahan vakiintuminen

Ukraina on ollut viime aikoina vahvasti esillä maailmanpolitiikan tapahtumissa, ja siten on ehkä syytä myös luoda katsaus Ukrainan numismaattiseen kehitykseen. Ukrainalla on toki alueena ja maana hyvin pitkä ja monivaiheinen numismaattinen historia, mutta ottakaamme tällä kertaa lähempään tarkasteluun talouden ja oman rahan eli grivnan vakiintumisen aika.

Neuvostoliiton romahdettua tuli Ukrainasta itsenäinen tasavalta elokuussa 1991. Osana Neuvostoliittoa oli Ukraina varsin merkittävä neuvostotasavalta niin taloudellisesti kuin muutenkin. Kun Neuvostoliitto hajosi, aiheutti se Ukrainassakin suuria poliittisia ja taloudellisia mullistuksia. Itsenäistymisen jälkeen liittyi Ukraina Itsenäisten Valtioiden Yhteisöön (IVY) ja Neuvostoliiton ruplasta muodostettu Venäjän rupla pysyi maksuvälineenä. Tämä jo varsin inflatoitunut valuutta kuitenkin oli vaikeuksissa ja Ukraina ottikin käyttöön tammikuussa 1992 väliaikaisena ratkaisuna kuponkivaluutan, jonka nimeksi tuli karbovanets. Kyseisellä nimellä oli Ukrainassa ollut setelirahaa jo vuonna 1917 ja toisen maailmansodan aikana.

Karbovanets –arvoisten kuponkien liikkeellelasku alkoi vuonna 1992, jolloin julkaistu ensimmäinen mallin 1991 kuponkisarja käsitti nimellisarvot 1, 3, 5, 10, 25, 50 ja 100 karbovanetsia. Tämä sarja oli nimellisarvoiltaan identtinen Neuvostoliiton mallin 1961 setelisarjan kanssa ja sen arvo olikin vuoden 1992 ajan suhteessa 1:1 Venäjän ruplan kanssa ja maksuliikenne hoidettiin yhä Venäjän rahajärjestelmän kautta. Heinäkuussa 1992 alkanut Ukrainan massiivinen ruplaan sidottujen karbovanets-kuponkien liikkeellelasku horjutti koko Venäjän ja IVY-maiden ruplajärjestelmää ja oli merkittävä syy koko IVY-ruplajärjestelmän luhistumiselle. Marraskuusta 1992 lähtien ei Venäjän rupla ollut enää laillinen maksuväline Ukrainassa. Koska USA:n dollari kuitenkin katsottiin viralliseksi maksuvälineeksi Ukrainan rahaliikenne dollarisoitui voimakkaasti, eli kaikki merkittävät transaktiot tehtiin dollareissa ja inflaation riivaamasta kuponki-karbovanetsista tuli käytännössä toissijainen maksuväline. Dollarisaation huippuvuonna 1994 on arvioitu yli 40% taloudesta pyörineen dollareissa.

Ukrainan vuosien 1991 – 1996 inflaatiokasvu on oppikirjaesimerkki monetaarisesta inflaatiosta, mikä on siis inflaatiota, joka johtuu suhteettoman suuresta rahan liikkeellelaskusta, jonka vuoksi hyödykkeiden määrään suhteutettu rahamäärä kasvaa voimakkaasti. Kehitystä kuvaa hyvin seuraava kaavio 1.

Kaavio 1. Ukrainan inflaatioprosentti 1992 – 1996.

Inflaation huippu ajoittui kesän 1993 ja kesän 1994 väliselle ajalle. Vuodenvaihteen 1993/1994 huikkea yli 10 000 prosentin laskennallinen vuosi-inflaatio oli aikanaan maailman huikkein inflaatiotasoa koskaan maassa, joka ei ole sodassa. Ukrainan hallinto pyrki ylläpitämään huonolla menestyksellä tiukkaa hinta- ja kauppakontrollia syksyyn 1994 asti. Vuoden 1994 lopun talousuudistukset ja ulkomaankaupan rajoitteiden purku saivat karbovanetsin arvon hiljalleen vakiintumaan. Vaikka inflaatio kohteli Venäjän ruplaa ankarasti vuoden 1992 jälkeen oli Ukrainan valuutan romahdus ruplan verrattuna noin kymmenkertainen. Kehitystä kuvaa hyvin USA:n dollarin arvon kehitys:

Vuoden 1992 lopussa 1 USD = 640 karbovanetsia
 Vuoden 1993 lopussa 1 USD = 12 610 karbovanetsia
 Vuoden 1994 lopussa 1 USD = 104 200 karbovanetsia
 Vuoden 1995 lopussa 1 USD = 179 400 karbovanetsia
 Vuoden 1996 lopussa 1 USD = 188 900 karbovanetsia = 1,89 grivnaa

Taulukko 1. USA:n dollarin arvo 1992 – 1996.

Aika ja inflaatio ajoivat lopulta kuponkisetelien ohi ja 25. elokuuta 1996 annettiin presidentin asetus Ukrainan rahareformista, jossa uusi rahayksikkö Ukrainan grivna vastasi 100 000 vanhaa karbovanetsia ja noin puolta USA-dollaria. Siirtyminen karbovanetseistä grivnoihin tapahtui 2. – 16. syyskuuta 1996. Kuponkisetelien suurimaksi nimellisarvoksi jäi 1 000 000 karbovanetsia, joka vastasi vuonna 1995 reilua 8 dollaria. Lokakuun 1996 alusta lähtien oli Ukraina ainoa laillinen valuutta Ukrainan grivna. Rahanuudistusta varten oli Canadian Bank Note Company painanut vuonna 1992 Kanadassa uudet 1, 2, 5, 10, 20, 50 ja 100 grivnan setelit mallia 1992. Näistä laskettiin kuitenkin liikkeeseen vain arvot 1 – 20 grivnaa, ja 50 sekä 100 grivnan setelit jäivät reserviin. 20 grivnaa vastasi noin 11 USD. Seteleiden koko on 135 mm * 70 mm. Seteleiden suunnittelijat olivat Vasyly Lopata ja Boris Maksymov.

Kuva 1. Ukrainan uudet liikkeelle lasketut grivna-arvoiset setelit mallia 1992. Nämä setelit on nykyisin vedetty pois kierrosta. Kuva: Jorma Impkola SeAMK

Kuva 2. Ukrainan uudet liikkeelle laskemattomat ja НЕПЛАТІЖНА –lävistetyt (mitätön) grivna-arvoiset setelit mallia 1992. Kuva: Jorma Impkola SeAMK

Mallin 1992 setelit laskettiin siis liikkeelle 2. päivä syyskuuta 1996, mutta niiden aika jäi varsin lyhyeksi, koska jo samana päivänä laskettiin liikkeelle uudemmat mallin 1994 1 grivnan setelit sekä vuosiluvuttomat 50 ja 100 grivnan setelit, joiden vuoksi mallin 1992 50 ja 100 grivnan seteleitä ei laskettu ollenkaan liikkeelle. Näin ollen suurin seteli 100 grivnaa vastasi reilua 50 USD. Uudet 1, 50 ja 100 grivnan setelit suunniteltiin brittiläisessä Thomas De La Rue -setelipainossa, jossa setelit myös painettiin. Seteleiden koko on 133 mm * 66 mm.

Kuva 3. 1 grivna mallia 1994 sekä 50 ja 100 grivnaa ilman vuosilukua. 1 grivnan setelit painettiin alkuvuonna 1994 ja 50 sekä 100 grivnan setelit vuonna 1992. Nämä setelit on nykyisin vedetty pois kierrosta. Kuva: Jorma Impola SeAMK

Maaliskuussa 1994 aloitti toimintansa Ukrainan valtion rahapaja, jossa aloitettiin myös setelien painaminen yhteistyössä Thomas De La Rue'n kanssa. Uudet mallin 1994 5 ja 10 grivnan setelit painettiin vuonna 1994 ja 2 sekä 20 grivnan setelit painettiin vuonna 1995. Kaikkien seteleiden koko on 133 mm * 66 mm ja ne laskettiin liikkeelle 1. päivä syyskuuta 1997.

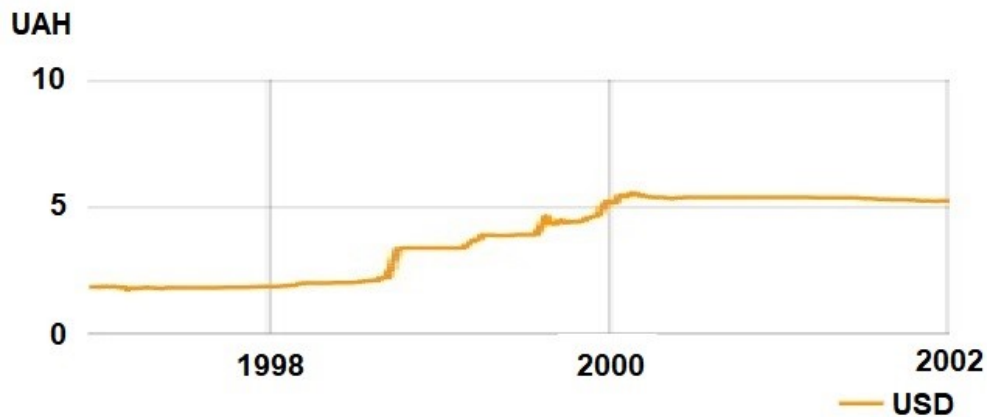
Kuva 4. 5 ja 10 grivnan setelit mallia 1994 sekä 1, 2 ja 20 grivnan setelit mallia 1995. Nämä setelit on nykyisin vedetty pois kierrosta. Kuva: Jorma Impola SeAMK

Vuonna 1997 painettiin erä 5 grivnan seteleitä vuosiluvulla 1997 ja ne laskettiin liikkeelle 1. syyskuuta 1998. Seteli on vuosilukua MILTEI identtinen mallin 1995 setelin (kuva 4) kanssa, mutta erojakin on; esimerkiksi turvanauha on leveämpi ja siinä on tekstiä sekä sarjanumeron kirjasintyyppi on erilainen.

Kuva 5. 5 grivnan seteli mallia 1997. Tämä seteli on nykyisin vedetty pois kierrosta. Kuva: Jorma Imppola SeAMK

Ukrainan grivnan ensimmäiset 5 vuotta olivat varsin epävakaat, kuten seuraavasta Kaaviosta 2 näemme.

Kaavio 2. Ukrainan grivnan (UAH) arvo Yhdysvaltain dollareina (USD) 1996 – 2002

Loppuvuonna 1998 alkoi grivnan äkillinen heikkeneminen ja sen arvo romahti noin puolesta dollarista neljännesdollariin. Alkuvuonna 2000 oli grivnan arvo enää valaat 0,20 USD. Tämän noin puolitoista vuotta kestäneen epävakauden jälkeen grivna vakautti arvonsa tasolle noin 6 UAH per 1 USD.

Vuonna 2000 tehtiin 10 ja 20 grivnan seteleihin pieniä muutoksia. Mallin 2000 uudistetut 10 grivnan setelit laskettiin liikkeelle 8. marraskuuta ja 20 grivnan setelit 20. marraskuuta 2000.

Kuva 6. 10 ja 20 grivnan setelit mallia 2000. Nämä setelit on nykyisin vedetty pois kierrosta. Kuva: Jorma Impola SeAMK

Heti seuraavana vuonna 2001 tehtiin jälleen 2 ja 5 grivnan setelimalleihin pieniä muutoksia ja sarjaan lisättiin grivnan arvon heikkenemisen takia kokonaan uusi nimellisarvo 200 grivnaa. Kuriositeettina mainittakoon, että uuteen 200 grivnan seteliin ei ole merkitty painovuotta, kuten ei aiempiin mallin 1994 50 ja 100 grivnan seteleihinkään.

Uudistettu 5 grivnan seteli laskettiin liikkeelle 5. maaliskuuta, 2 grivnan seteli 6. heinäkuuta ja kokonaan uusi 200 grivnan seteli laskettiin liikkeelle 22. elokuuta, ja se vastasi liikkeelle laskettaessa noin 35 US-dollaria. 200 grivnan setelissä on kuvattuna ensimmäistä kertaa nainen, eli Ukrainassa suuresti arvostettu runoilija ja näytelmäkirjailija Lesia Ukrainka (1871 - 1913).

Kuva 7. 2, 5 ja 200 grivnan setelit mallia 2001. Nämä setelit on nykyisin vedetty pois kierrosta. Kuva: Jorma Impola SeAMK

Ukrainan oma hallinto, oma talous ja ennen kaikkea oma valuutta vaikuttivat vakailta ja Ukrainalla ja sen kansalla oli syytä optimismiin. Kymmenessä vuodessa oli päästy hallinnollisesta, taloudellisesta ja rahajärjestelmän kaaoksesta kohti vakautta ja parempia aikoja. Mutta tulevaisuuden taivaanrannassa oli jo tummia pilviä...